

Martinus Nigrinus

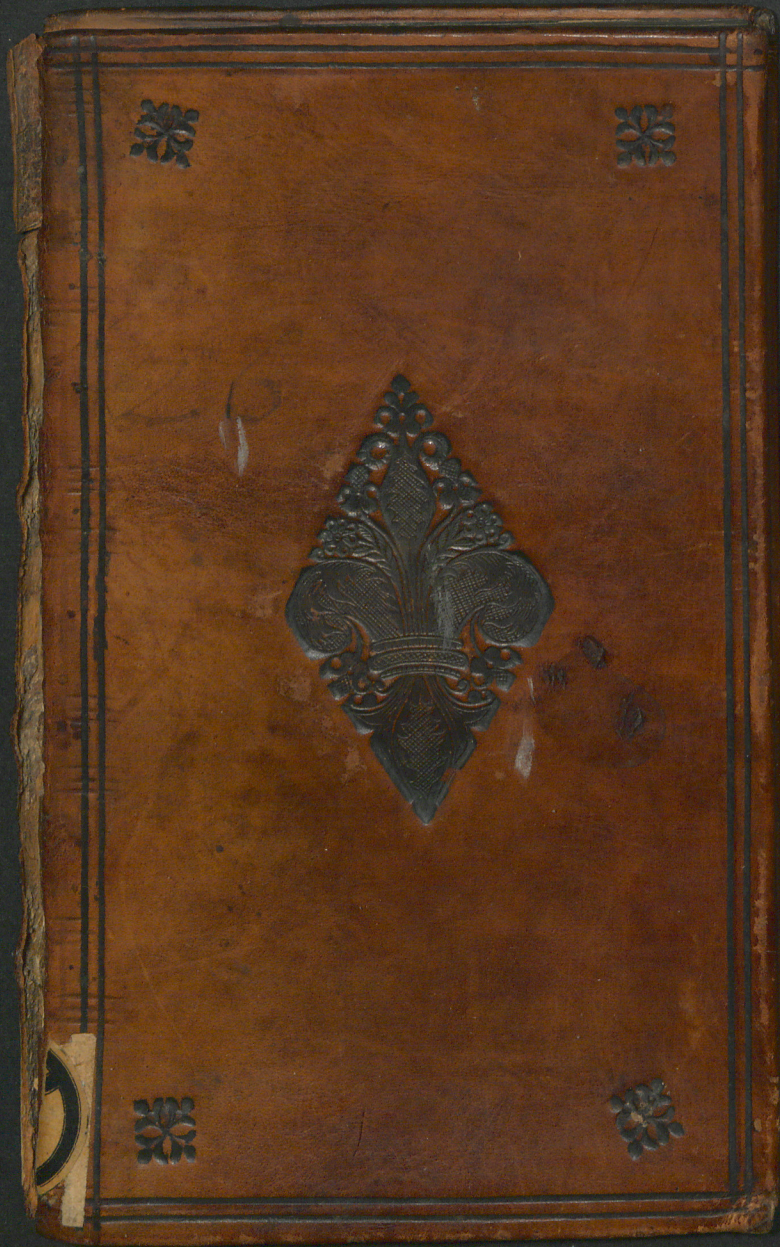
**Libri Qvæstionum Theologicarum Tres, quos Martinus Nigrinus Valdenburgensis
F. Methodo legitima conscripsit; ilisq[ue] dialogum, qvi præceptorum usum
aliqvo modo ostendat, ad finem addidit**

Rostochii: Lübeck: Myliander: Albert, 1591

<http://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn1769588469>

Druck Freier Zugang

Boy. A. E. 52 a. 11.

Magnifico, reverentissi-
mo & clarissimo viro
D. Lucae Bäckmei-
sero S. Theologiae Do-
ctori & professori
nunc cum illius Au-
ctentissimae re-
ctoratus munus
re hic fungens
Domino & praecipitoni
suo reverenter colen-
do & etc. autor.
So

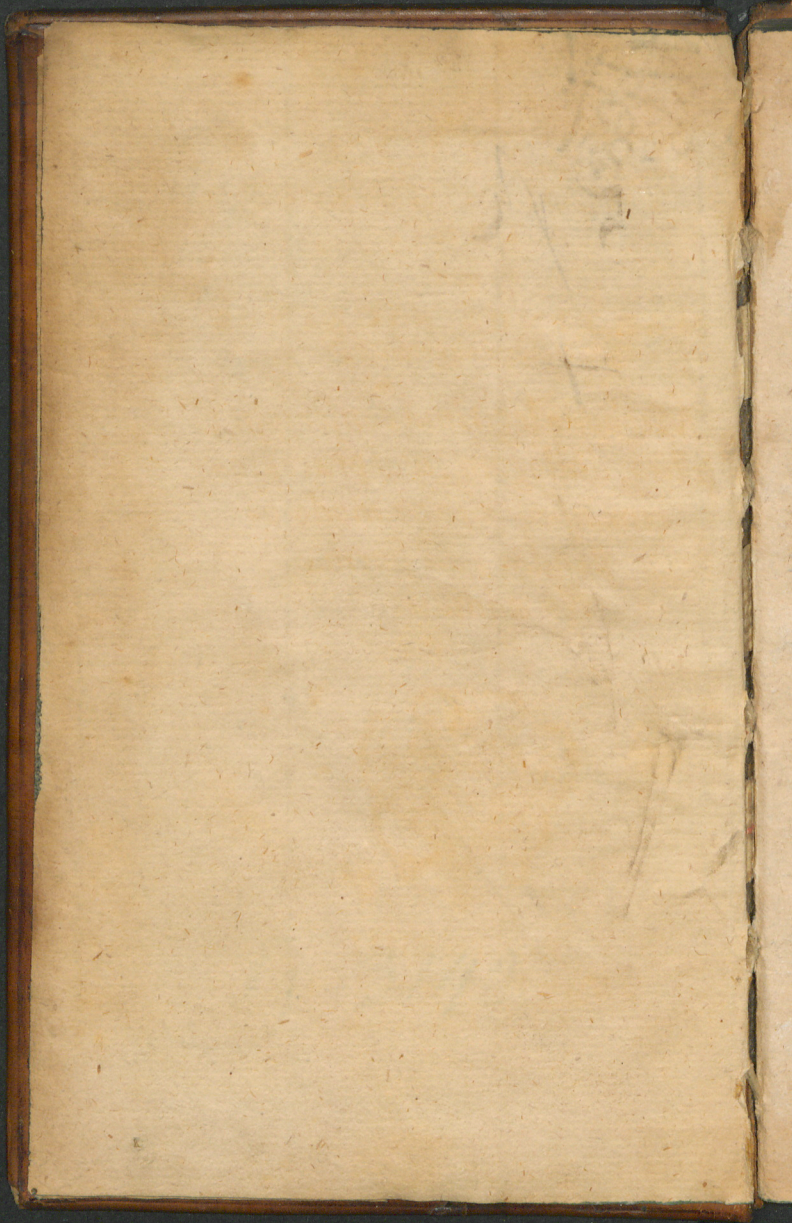
C12 12 XCI

Fg-3140.

5 R

+

constat 2/8

LIBRI
QVÆSTIONUM
THEOLOGICARUM
TRES,

quos

MARTINUS NIGRINUS
Valdenburgensis F.

*Methodo legitimâ conscripsit;
illisq; dialogum, qui præcepto-
rum usum aliquo modo o-
stendat, ad finem
addidit.*

ROSTOCHII
Typis Myliandrinis Anno
CIC. IO. XCI.

CONSULIBUS
ET
SENATUI POPULOQUE
VVISMARIENSI
MARTINUS NIGRINUS
CONSEURO.

Viri amplissimi, viri prudentissimi,

U T diebus festis serio à Deo manda-
tum quietem-laborem, otium-ne-
gotium venarer, omnes horas, quas po-
tui sepositis Philosophicis & juridicis
studijs, lectioni & meditationi sacra-
rum litterarum ac scriptorum theologi-
corum dedi, Hujus laboris & negotij
ut etiam aliquis fructus ad meos audi-
tores redundaret, ab eo tempore quo
Rostochium veni, in præcepta brevissi-
ma & paucissima, ea, quæ ex illis lecti-
onibus & meditationibus didici, con-
cludere laboravi sedulo. Quæ nunc in
suum ordinem redacta, puerorumq;
captui per quæstiones accommodata,
vobis dedicare placuit. Hoc ut face-

A 2 rem

rem , compulit me vestra prudentia &
virtus ; maximè studium illud , qvo do-
ctrinam cœlestem Augustanæ confes-
sioni per omnia consentaneam curatis
in vestris cathedris doceri ; omnia disci-
dia , hæreses , præcipuè ex scholis &
templis ejici : nec ullum ullius Reipub.
exemplum vos commoveret , ut secus fa-
ciatis . Hinc existimo hoc munus vo-
bis non ingratum fore . qvod etsi per se
exiguum ; à materiâ tamen pondus ac-
cipiet . qvia ad salutem quæ faciunt æ-
ternam , quâ nil præstantius in orbe
terrarum , omnia plenissimè & planif-
simè scripta continet ; qvod dialogus ad
calcem annexus quodammodo docebit .
deniquè ab animo , qvo datur , aliquid
forsan accedet . propositum enim i-
psi alijs prodesse vobis gratifi-
cari . Valetè . Rostochij , ex
nostro Musæo , Idi-
bus Iulij , an-
no 91 ,

Liber

LIBER PRIMUS
DE ESSENTIA DEI.

Caput 1.

*De definitione Theologia, mi-
nistrorum & Ecclesia*

D.

audiui jam aliquoties ex te, pre-
ceptor colende, omnia esse condita
à DEO ad certum aliquem finem;
dic ergo mihi cuius gratiâ homo sit
factus?

P. Ut omnia reliqua creata sunt hominis ergò;
ita homo DEI causâ ab eodem factus est. unde non
immericò Theologus dici debet.

D. Quare hoc indigitabitur nomine?

P. Quia omnes suas actiones, sermones & medi-
tationes ad DEI gloriam, de ipsius potentiâ &
bonitate, ipsiusq; cognitione instituire cum decet,
totusq; Theologiæ deditus esse debet.

D. Quid est Theologia?

P. Theologia, est ars Deum cognoscendi.

D. Cùm Catechesis indubitatas regulas ab o-
mnibus exceptis atheis, habere credatur; dic ergo
ad singulas definitiones, ex quâ regulâ sint sumtæ;
ac primum undè hæc educta sit definitio.

A 1

P. Ex-

P. Ex petitione primâ,
Sanctificetur nomen tuum.

D. Theologia cum ars dicatur, ab omnibus estne docenda?

P. Ita, privatim; publicis verò in conventibus tantum à ministris.

D. Quid igitur sunt ministri?

P. Ministri, sunt viri, à DEO ipso, vel per Ecclesiam electi, ut hanc artem publicè doceant, & administranda administrent.

D. unde hæc definitio sumpta est?

P. Ex verbis Christi, dicentis ad Apostolos;
Ite in orbem universum,
docete omnes gentes, bapti-
zate eas etc.

D. Quid autem Ecclesia?

P. Est cœtus hominum, qui ubicunq; vi-
ventes, hanc artem auditu cognitam ample-
ctuntur, vel etiam qui ex membris ecclesiæ
nati sunt.

D. In quo capite Catecheseos veritas hujus de-
finitionis querenda?

P. In Symbolo Apostolico. Credo
Ecclesiam sanctam, Catholi-
cam, communionẽ sanctorũ.

Cap. 2.

Caput 2.

Quid Deus.

D. Dic mihi porrò quot partes sint Theologiæ?

P. Duæ. Essentia Dei, aut ejus voluntas.

D. Quid est essentia Dei?

P. Essentia Dei quâ est, consistit in *scia*, quâ unus, & personis, quibus trinus dicitur.

D. Quomodo unus potest trinus esse, & trinus unus?

P. Hoc non potest demonstrari sed credi debet. Est enim articulus fidei.

D. Quomodo definitur Deus ratione *scia*, que omnibus personis convenit?

P. Deus, est Spiritus ab æterno optimus & maximus.

Caput 3.

De creatione & conservatione mundi.

D. Antequam de personis agamus, dic quid Deum nobis commendat?

P. Bonitatem & omnipotentiam DEI satis nobis commendat mundi creatio, & ejusdem conservatio.

D. Quid est creatio mundi?

P. Creatio mundi , est actio Dei , quâ ex nihilo omne, quod est, condidit bonum.

Credo in Deum patrem omnipotentem creatorem cœli & terræ.

D. Quid est conservatio mundi ?

P. Conservatio mundi , est actio Dei, quâ omnia & singula conservat.

D. ubi hæc petitur ?

P. In petitione , Panem nostrum quotidianum da nobis hodie.

D. Quæ facultas in Deo maximè conservationi inservit ?

P. Præscientia.

D. Quid est præscientia ?

P. Præscientia , est facultas , quâ Deus omnia præsentia, præterita & futura præsens videt.

D. Quorum verò ministerio utitur Deus in singulorum conservatione ?

P. Angelorum , quos bonos appellamus, servitio plurimum utitur.

D. Quid sunt igitur angeli boni ?

P. Angeli boni , sunt spiritus, in integritate cum

te cum primò manerent, in illâ jam confir-
mati sunt, & magnâ potentiâ ornati.

Caput 4.

De miraculis & cruce Ecclesiæ.

D. Quid præterea conseruationis gratiâ fieri
solet.

P. Miracula & crux Ecclesiæ.

D. Quid sunt miracula?

P. Miracula, sunt actiones Dei, quæ sunt
præter & supra naturæ cursum.

D. Quid autem est crux Ecclesiæ?

P. Crux Ecclesiæ est quævis calamitas,
quam sinit Deus plurimum piis inferri.

D. Hac ne succumbamus quomodo est orandum?

P. Et ne nos inducas in ten-
tationem.

D. Quis nos sepe in tentationem ducit?

P. Diaboli.

D. Quid sunt Diaboli?

P. Diaboli, sunt Spiritus à rectitudine con-
creatâ, deficientes cœlo ejeti, & facti hostes
Dei acerrimi.

Caput 5.

De DEO Patre.

A 5

D. Co-

D. Cognito, quid sit DEUS ratione cōvices
& quibusdam operibus DEI, quæ ad extra ap-
pellantur, quæq; indivisa sunt: dic porro quid per-
sona quâ trinus, vocatur?

P. Persona est essentia intelligēs per se una.
Quare etiam opera cujuslibet sunt indivisa,
id est propria atq; ad intra.

D. Quotuplex est.

P. Mittens vel missa.

D. unde hæc nova distributio?

P. Ex operibus personarum. quæ quia pro-
priis proxima communicari non possunt, & ita
distinctionem faciunt earundem.

D. Quid est persona mittens?

P. Est, quæ alias mittit, neq; mittitur; cu-
jusmodi est Deus Pater.

D. Quid est Pater?

P. Deus Pater, est persona in deitate mittēs,
quæ genuit Filium imaginem suam.

Ab hoc Apostoli ita symbolum inchoant,
Credo in Deum patrem
omnipotentem, creatorem
coeli & terræ.

Caput 6.

De Deo Filio.

Quid

D. Quid verò est persona missa?

P. Quæ mittitur.

D. Quotuplex est?

P. Et hæc mittitur & mittit; vel tantum mittitur.

D. Quæ est persona missa-mittens?

P. Filius.

D. Quid est Filius?

P. Filius, est persona in Deitate missa-mittens, quæ genitus est Deus à DEO patre, & virtute Spiritus sancti ex Mariâ virgine factus homo: jam ergo vocatur Iesus Christus, qui antea Filius solummodo Dei dicebatur.

De hoc ita Apostolorum symbolum loquitur,

Credo in Iesum Christum
filium eijunicum Dominum
nostrum, qui conceptus est
de spiritu sancto, natus ex
Mariâ virgine.

D. Quæ hic præterea sunt consideranda?

P. Duo. primò quare Filius Dei homo sit factus; deinde quid illam naturarum unionem sit secutum.

Quare

D. *Quare igitur filius Dei indissolubili vinculo humanam naturam sibi univit?*

P. Ut suâ passione, morte & resurrectione totum mundum redimeret, quod ex his verbis Apostolorum patet,

Credo in Iesum Christum dominum (redemptorem) nostrum qui passus sub Fōtio Pilato, crucifixus, mortuus & sepultus, descendit ad inferos, tertiâ die resurrexit.

D. *Quid verò unionem illam est secutum?*

P. Communicatio idiomatum, quâ proprietates naturarum sunt personæ; salvâ tamen naturâ qualibet; ut ex modo citatis verbis liquet.

Caput 7.

De Spiritu sancto.

D. *Que persona in Deitate solùm mittitur?*

P. Spiritus sanctus.

D. *Quid est Spiritus sanctus?*

P. Spiritus sanctus, est persona in Deitate tantùm missa, procedens à Patre & Filio: & mit-

mittitur, ut ministerium Ecclesiae gubernet,
& corda piorum regeneret ac sanctificet.

Credo in Spiritum san-
ctum.

THEOLOGIAE
LIBER SECUNDUS
DE LEGE.

Caput I.

De definitione legis.

D. Postquam jam absolvisti doctrinam de essen-
tia Dei, quid porro explicandum restat?

P. Voluntas Dei adhuc superest.

D. Quid est ergo illa voluntas?

P. Voluntas Dei, est illud quod à nobis
vult fieri.

D. Quotuplex est?

P. Lex & Euangelium.

D. Quid est Lex?

P. Lex, est doctrina iuste vivendi.

Atque hæc est homini in primâ creatione
indita, & postea per Moysen in monte
Sinai repetita.

D. Secundum hanc ut vivamus, quomodo pre-
camur?

Fiat

Fiat voluntas tua ; sicut in
coelo sic etiam in terrâ.

Caput 2.

De virtute.

D. Ad justè vivendum quid propositum est?

P. Virtus: cui contrarium est vitium.

D. Quid est virtus vel bonum opus?

P. Virtus, est actio spontanea congruens
cum normâ rectæ rationis,

D. Mirum, si hæc definitio etiam fundata sit in
Catechesi.

P. Maximè. collecta enim est ex illis verbis ;
tu non furtum facies. tu non
occides. & quidem eo modo quo Christus
illud abstraxit dictum : Diliges Domi-
num Deum tuum ex toto
corde etc.

D. Cur vocem (spontanea) addis?

P. Ut intelligatur, virtutem vel opus bonum
non esse, nisi quod fiat lubenti animo, absq; ullâ
ullius præmij vel pœne consideratione, &
sic ab homine adhuc in imagine Dei constituto.

Quid

D. Quid est ergo imago Dei?

P. Imago Dei, ad quam homo conditus, est integritas omnium virium in intellectu & voluntate.

D. Ergo homo integer liberè & sponte quod bonum est potest facere.

P. Ita. habet enim liberum arbitrium.

D. Quid est liberum arbitrium?

P. Liberum arbitrium hominis integri, est facultas, quâ liberè & benè & malè agere potest.

Caput 3.

De peccato.

D. Sed antequam virtutem distribuas, dic prius quid vitium sit, quod virtuti opponitur?

P. Quinquam ex oppositione satis definitum est; tamen quia expetis potius repetam.

D. Dic ergo, quid est vitium?

P. Vitium, sive peccatum, est actio voluntaria dissentiens à normâ rectæ rationis, & promerens iram Dei. hinc petimus, Et remitte nobis debita nostra, sicut & nos remittimus debitoribus nostris.

Annc

D. *Anne etiam imaginem Dei præsupponit, quæ admodum virtus?*

P. Potius Diaboli, quàm Dei, quæ peccatum originale dicitur.

D. *Quid hoc est?*

P. Peccatum originale, est impuritas omnium virium in mente & voluntate à parentibus in nos derivata.

D. *Quare dicitur peccatum, cum non sit actio?*

P. Primò; quia nos damnabiles reddit coram Deo; deinde; quia omnis peccati, excepto lapsu Adami, fons & origo est.

D. *Ergo primi parentes tantum habuerunt liberum arbitrium?*

P. Rectè ratiocinaris. nam soboles Adami, quamvis liberum arbitrium habere dicatur, magis tamen servum est.

D. *Quomodo definitur igitur illud?*

P. Liberum arbitrium hominis impuri, est facultas quâ tantum potest peccare.

D. *Quomodo hæc probas?*

P. Quia debet per baptismum regenerari, ut virtute Spiritus sancti benè agere possit.

Caput 4.

De prudentiâ.

D. *Quantum conjicio ex definitione virtutis, & que*

que illam sequuta fuerunt, in nullo omnino est impingendum in virtutis actione?

P. Rectè conjicis. nam prudentia est opus in quovis ejusvis actionis honeste sine consequendo.

D. Quid est prudentia?

P. Prudentia, est actio mentis, quæ circumstantias omnes diligenter perpendens, media eligit honesta ad virtutis finem rectè tendentia.

D. Quæ sunt illæ circumstantiæ?

P. Quæ hoc versiculo vulgari continentur:

Quis, quid, ubi, quibus auxiliis, cur, quomodo, quando.

D. Sunt ne illæ omnes ita strictè observandæ?

P. Maximè. nam si in unâ erres, tota actio vitiat, licet aliàs bona esset. Conjugium contrahere honestum est; sed si in personam impingis, & sororem vel matrem conjungis tibi per nuptias, mala erit actio tota.

D. Num igitur actio mala per circumstantias bona & honestas efficietur bona & honesta?

P. Nequaquam. Adulterium est inhonestum; hoc ut perpetres, licet multum ores, Deumq; roges, tamen nunquam honestum fiet.

Caput 5.

De Notitiâ Dei.

D. Cognitis generalibus illis affectionibus vel potius accidentibus virtutis, die jam quotuplex ea sit?

P. Divina & humana.

D. Quid est divina?

P. Virtus divina est, quæ circa Deum occupatur.

D. Quotuplex est ea?

P. Notitia & Latria Dei.

D. Quid est Dei notitia?

P. Notitia Dei, est virtus divina, quæ DEUM secundum essentiam & voluntatem suam agnoscit.

Caput 6.

De dilectione.

D. Quid verò est latria?

P. Latria, est virtus divina quæ Deum agnitum colit.

D. Quotuplex est latria?

P. Interna & externa?

D. Quid interna?

P. Interna latria est, quæ etiam sine externâ actione peragi potest.

D. Quotuplex est hæc?

P. Merè interna vel mixtim.

Quid

D. Quid merè interna?

P. Merè interna latria est, quæ solummodo mente exercetur & sine quâ nulla virtus esse potest.

D. Quotuplex est illa?

P. Prima vel ab hac orta.

D. Quæ est prima?

P. Dilectio.

D. Quid ea est?

P. Dilectio, est latria merè interna prima, quæ Deum ardentissimo amoris incendio, complectitur.

Caput 7.

De timore fide & spe.

D. Quotuplex est latria merè interna quæ ab aliâ oritur?

P. Illa vel tantum à primâ oritur, vel etiam ab ortâ.

D. Quæ oritur à dilectione tantum?

P. Timor.

D. Quid ille?

P. Timor DEI est, qui Deo sese subiciens timet aliquid facere, quod Deo displicet, & omittere quod ei fieri placeat.

D. *Quæ oritur à dilectione & timore simul?*

P. Fides & Spes.

D. *Quid fides?*

P. Fides, est fiducia in Deum ejusq; promissa.

D. *Quid spes?*

P. Spes, est certa expectatio rerum promissarum.

Caput 3.

De oratione, juramento, & gratiarum actione.

D. *Quid verò est mixtim interna latria?*

P. Mixtim interna latria est, quæ etiam voce atq; gestu peragitur.

D. *Quotplex ea est?*

P. Invocatio & gratiarum actio.

D. *Quid invocatio?*

P. Invocatio est, quæ Deum invocat ut Deum.

D. *Quotplex invocatio?*

P. Oratio & juramentum.

D. *Quid est oratio?*

P. Oratio, est invocatio, quæ à Deo petit bona spiritualia & corporalia: sed hæc cum conditione quatenus profint.

Quid

D. Quid est juramentum?

P. Juramentum est, quo petitur Deus testis vera dicentibus, & acerrimus vindex mentientibus.

D. Quid autem est gratiarum actio?

P. Gratiarum actio est, quæ Deo pro omnibus gratias agit.

Caput 9.

De confessione, fidelitate ministrorum, & diligentia auditorum.

D. Explicuisti jam omnes species patriæ internæ?

P. Explicui.

D. Ergo deinceps secundum tuam distributionem patriæ generalem, etiam externam explicato.

P. Externa patriæ est, quæ sine externâ actione peragi non potest.

D. Quotuplex est?

P: Estque omnibus diebus adstricta, vel ad ordinatos.

D. Quæ omni die debet exerceri?

P. Confessio.

D. Quid est confessio?

B 3

Con:

P. Confessio, est latria externa, quæ verbum Dei quoquo modo confiterur.

D. Quæ verò est certis diebus alligata?

P. Fidelitas ministrorum & diligentia auditorum.

D. Quid est fidelitas ministrorum?

P. Fidelitas ministrorum, est quæ verbum Dei legitime in Ecclesiâ explicat, & rectè administranda admistrat.

D. Quid verò diligentia?

P. Diligentia auditorum, est quæ verbi explicationem à ministro attentè audit & discit, & sibi administratis crebrò utitur.

D. Quare omittis fundamentum virtutum monstrare, quod desiderans desideravi hucusq;?

P. Quia commodè non poterat fieri propter affectiones generales, quæ in bipartitis distributiones erant distribuendæ: ex quibus alia species ad aliud præceptum pertinet.

D. Quorsum ergo singulas refers?

P. Ad præceptum, Ego sum Dominus Deus tuus, qui eduxi te ex terrâ Aegypti, non habebis Deos alienos corâ me, refero notitiam Dei: ad secundum numero dile-

dilectionem, timorem, fidem, spem: ad tertium orationem, juramentum & confessionem.

D. Quorsum recenses igitur fidelitatem ministrorum & diligentiam auditorum?

P. Ad quartum, quod est de sanctificatione sabbati.

Caput 10.

De virtute humanâ, & magistratu.

D. Quoniam non tam de numero, cujus nulla est efficacia, quemadmodum magnitudinis, quàm rebus debemus esse solliciti, curiosius de illâ distinctione non sciscitabor, sed potius rogabo, ut ad virtutem humanam quàm divinæ opposueras, interpretandum accedas.

P. Virtus humana est, quæ proximo nostro facit, quod sibi vult fieri eodem in statu.

D. Quotuplex est?

P. Specialis & generalis.

D. Quid est specialis?

P. Virtus humana specialis est, quæ certis personis cōpetit quæq; in honore occupatur.

Honora patrem & matrem tuam, ut sis longævus super terram.

D. Quotuplex est hæc virtus?

P. Illa est vel superiorum vel subjecto-
rum.

D. Priusquam superiorum officia distribuas, dic
quos nominas superiores?

P. Superiores sunt, qui in subjectos pote-
statem aliquam habent.

D. Estne ea potestas eadem?

P. Non: sed alia naturalis alia civilis
est.

D. Quam vocas naturalem potestatem?

P. Quæ naturâ superioribus convenit.

D. Qui habent eam?

P. Parentes; item qui moribus & æta-
te præcellunt; ut sunt præceptores, se-
nes, mariti.

D. Quid verò est civilis potestas?

P. Quæ ex arbitrio alicui collata est.

D. Qui habent eam?

P. Magistratus.

D. Quid sunt Magistratus?

P. Magistratus, sunt viri, quibus vel à
Deo ipso vel mediatè ab hominibus impe-
rium commendatur.

Caput II.

*De educatione & justitiâ di-
stributivâ.*

jam

D. *Jam die quotuplex sit virtus, quæ ad superiores spectat?*

P. *Educatio & justitia distributiva.*

D. *Quid est educatio?*

P. *Educatio est, quæ sibi subjectos nutrit & ad honestum rei quæ publicæ utile negotium instituit.*

D. *Quid autem justitia distributiva?*

P. *Justitia distributiva est, quæ inter subditos secundum personarum dignitatem distribuit distribuenda.*

D. *Quotuplex est illa?*

P. *Remuneratio & vindicatio.*

D. *Quid est remuneratio?*

P. *Remuneratio est, quæ honestis actionibus præmia constituit.*

D. *Quid est vindicatio?*

P. *Vindicatio est, quæ punit delinquentes.*

D. *Quid vindicationi subservit?*

P. *Æquitas.*

D. *Quid illa est?*

P. *Æquitas est, quæ rigorem juris attemperat.*

Caput 12.

De appetitione & gloriatione.

D. Postquam dixisti quid superiores & quæ eorum officia, dic porro quid subjecti & quæ illorum officia?

P. Quid sint subjecti, & quotuplices, facile ex superiorum definitione & distinctione nosces. sunt enim relata.

D. Dic igitur quid peculiare habent?

P. Subjecti vel honorem petunt vel non petunt.

D. Quæ sunt officia & virtutes petentium?

P. Appetitio honoris & gloriatio.

D. Quid est appetitio?

P. Appetitio honoris est, quæ cognitâ dignitate, quâ rempub. & ecclesiam multum juvare possit, honorem sibi petit dari.

D. Quid autem gloriatio?

P. Gloriatio, est præstantiæ ex dotib. atq; opere justa prædicatio.

Caput 13.

De obedientia, reverentia & pietate.

D. Quæ virtutes sunt non petentium honorem?

P. Subjectio & pietas.

D. Quid est subjectio?

P. Subjectio est, quæ sese superioribus submittit.

Quo-

D. Quotuplex est?

P. Obedientia & reverentia.

D. Quid obedientia?

P. Obedientia, est subjectio, quæ iussa superiorum exequitur.

D. Quid autem est reverentia?

P. Reverentia, est subjectio quæ superiores reverenter colit verbis & gestu.

D. Quid verò est pietas?

P. Pietas est, quæ sanguine propinquos iusto amore prosequitur; & hæc quodammodo mutua esse debet.

Caput 14.

De magnanimitate & patientiâ.

D. Quid sequitur virtutem specialem?

P. Generalis.

D. Quid est generalis?

P. Generalem virtutem dico, quæ ad omnes omnino pertinet homines.

D. Quot ejus sunt genera?

P. Duo,

D. Primi generis quæ sunt species?

P. Fortitudo & temperantia.

D. Quid est fortitudo?

P. Fortitudo, est virtus generalis quæ animum corroborat.

Non occides.

Con-

D. Contra quid corroborandus animus, ut non occidamus?

P. Adversus dolorem vel iram.

D. Quæ fortitudo munit nos adversus dolorem?

P. Magnanimitas & patientia,

D. Quid est magnanimitas?

P. Magnanimitas, est fortitudo, quæ insignem injuriam à privato factam persequitur legibus vel armis.

D. Quid autem est patientia?

P. Patientia, est fortitudo, quæ patientes fert, quæ depelli non possunt.

D. Semperne patientia idem nomen retinet?

P. Non. quatenus enim à proposito honesto nullo dolore dejicitur constantia appellatur.

Caput 15.

De amicitia & clementia.

D. Quæ fortitudo autem corborat animum adversus iram?

P. Humanitas.

D. Ut autem illam definis?

P. Humanitas, est fortitudo, quæ sese erga alios humanam præbet.

Quæ

D. *Quotuplex est illa?*

P. Amicitia & clementia; aut humilitas
& comitas.

D. *Quid est amicitia?*

P. Amicitia, est humanitas, quæ erga alium bene affecta est.

D. *Quotuplex est?*

P. Benivolentia & amicitia.

D. *Quid est benivolentia?*

P. Benivolentia, est amicitia, quæ alios benivolo affectu prosequitur.

D. *Quid autem est amicitia?*

P. Amicitia in specie, est quæ virtute cō-
iunctum ardentissimè redamat.

D. *Quid verò est clementia?*

P. Clementia est humanitas, quæ injuri-
am levem remittit; ejusq; obliviscitur.

Caput 16.

*De humilitate, affabilitate &
urbanitate.*

D. *Quid est humilitas?*

P. Humilitas, est humanitas, quæ æqua-
les sibi præfert.

D. *Quid verò comitas?*

P. Comitas, est humanitas, quæ in con-
gressibus iræ se vacuam ostendit.

Quo-

D. Quotuplex est?

P. Affabilitas & urbanitas.

D. Quid affabilitas?

P. Affabilitas, est comitas, quæ aliis ad-
eundi & colloquendi faciliè copiam facit.

D. Quid autem est urbanitas?

P. Urbanitas, est comitas, quæ sermone
faceto alios recreat.

Caput 17.

De castitate & sobrietate.

D. Cum fortitudini associasti temperantiam in
distributione virtutis humane generalis, dic
quid ea sit?

P. Temperantia, est virtus humana ge-
neralis, quæ voluptatem cavet tur-
pem.

Non moechaberis.

D. Quotuplex est ea?

P. Tactus vel gestus.

D. Quæ temperantia est tactus?

P. Castitas & sobrietas.

D. Quid est castitas?

P. Castitas, est temperantia libidinis
venereæ.

D. Quid nominas libidinem veneream?

Omnem

P. Omnem venerem extra conjugium.

D. Quid est conjugium?

P. Conjugium, est viri & mulieris in perpetuum conjunctio ad propagationem sobolis facta.

D. Quid verò sobrietas?

P. Sobrietas, est temperantia, quæ cibi & potus tantum capit quantum naturæ convenit.

Caput 18.

De pudicitia & ornatu.

D. Quæ autem temperantia est gestus?

P. Pudicitia & ornatus.

D. Quid est pudicitia?

P. Pudicitia est temperantia, quæ nihil obscæni vel turpis tægit, audit, videt, & dicit.

D. Quid verò est ornatus?

P. Ornatus est temperantia cultus vestitusque corporis.

Caput 19.

De labore & parsimonia.

D. Secundum genus virtutis generalis quot habet species?

P. Iustitiam commutativam & moderationem linguæ.

D. Quid est Iustitia commutativa?

Iusti-

P. Iustitia hæc, quæ etiam correctiva appellatur, est virtus generalis, quæ frenat cupiditatem habendi.

Non furtum facies.

D. Quid illa agit?

P. Bona vel acquirit vel usurpat.

D. Quæ virtutes acquirunt bona?

P. Labor & parsimonia.

D. Quid est labor?

P. Labor est, qui in honesto opere strenuè occupatur.

D. Quid autem est parsimonia?

P. Parsimonia est, quæ parva vel quasi parva diligentè custodit.

Caput 20.

De iustitiâ commutativâ in specie.

D. Iustitia commutativa quæ in bonis usurpatis occupatur, in quibus versatur?

P. Versatur vel in bonis dandis vel accipiendis.

D. Prioris generis quæ est?

P. Iustitia commutativa & beneficentia.

D. Quid illa est?

P. Iustitia commutativa in specie est, quæ
in con-

in contractibus servat æqualitatem rerum
commutandarum.

D. Quid huic subservit ?

P: Fides.

D. Quid est illa?

P. Fides est, quæ in contractibus servat
promissa.

Caput 21.

De liberalitate & hospitali- tate.

D. Quid verò est beneficentia?

P. Beneficentia est, quæ gratis bona dat
aliis sua.

D. Quotuplex est ?

P. Liberalitas & hospitalitas.

D. Quid est liberalitas ?

P. Liberalitas, est beneficentia quæ aliis
operâ & pecuniâ inservit.

D. Quid est hospitalitas ?

P. Hospitalitas est beneficentia quæ alios
hospitio excipit & benè tractat.

Caput 22.

De gratitudine.

c

Die

D. Dic porro quæ virtus est in bonis accipiendis?
P. Gratitude.

D. Quid est illa?

P. Gratitude, est virtus quæ beneficia accepta studet compensare.

Caput 23.

De veracitate & taciturnitate.

D. Omnesne jam species iustitiæ commutatiuæ recensuisti?

P. Recensui.

D. Quare secundum propositum tuum moderati-
onem lingue aggredere, mihiq; dic quid sit?

P. Moderatio lingvæ, est virtus humana generalis, quæ cavet ne lingua proximi famæ vel utilitati noceat.

Non loqueris falsum testi-
monium.

D. Quot in partibus consistit?

P. In veracitate vel taciturnitate.

D. Quid est veracitas?

P. Veracitas, est moderatio lingvæ, quæ vera profert & amplectitur.

D. Semperne idem nomen retinet?

P. Non. nam si alii in aliquo assentitur, testimonium: si detrimentum allatura nuda-
dat,

dar, delatio: si proximum errati admonet
admonitio; si alia tibi cognita certis vel
probabilibus argumentis persuasa profert,
quàm malè de proximo loquens, excusatio
vocatur.

D. *Quid verò taciturnitas?*

P. Taciturnitas, est moderatio lingvæ, quæ
sibi credita & cognita retinet.

D. *Quid jam restat in libro secundo?*

P. Nihil.

D. *Cur omittis præceptum de concupiscentia?*

P. Non est omissum; sed omnis concupi-
scentia in omni præcepto per definitionem
virtutis sublata est. nam quod turpe est fa-
cere, turpè quoq; est cogitare, ut saniores
Philosophi dixerunt.

D. *Quid ergo in Theologiâ hac tuâ superest?*

P. Liber tertius, de quo mox agam.

LIBER TERTIUS. DE *Eu* ANGELIO.

Caput 1.

*De beatitudine & in-
ferno*

C 2

Libey

D. Liber secundus, si adhuc meministi fuit de
Lege: dic de quo erit liber tertius?

P. De Evangelio.

D. Quomodo hoc definis?

P. Evangelium, est doctrina beatè vi-
vendi.

Adveniat regnum tuum.

D. Estne hoc etiam primo homini in creatio-
ne inditum, ut lex?

P. Non, sed à Christo noviter è sinu Dei
patris prolatum.

D. Cur autem nominas doctrinam beatè vi-
vendi?

P. Quia monstrat & docet nos viam,
quâ insistentes ad beatitudinem possimus
pervenire & infernum evitare.

D. Quid est beatitudo?

P. Beatitudo, vel vita æterna, est visio
Dei perpetua cum ineffabili gaudio con-
iuncta,

Credo vitam æternam.

D. Quid autem est infernus?

P. Infernus contra, est privatio conspe-
ctus Dei in æternum, conjuncta cum cru-
ciatu inenarrabili.

D. Estne cruciatus omnibus idem?

Ut gau-

P. Ut gaudium non omnibus æquale, ita nec cruciatus unus & idem est omnibus.

D. Unde illi gradus?

P. Ex operum differentiâ secundum quæ contingunt, & quidem secundum bonam rationem promissionis.

Caput 2.

De credentibus & incredulis.

D. Quid porro observandum est, tum de beatitudine tum inferno?

P. Quibus contingant & quando.

D. Quibus igitur contingunt?

P. Vita æterna datur credentibus, infernus contra incredulis.

D. Quos nominas credentes?

P. Credentes hinc sunt fide in Christum justificari, & ritus mandatos observantes.

D. Quos dicis incredulos?

P. Quibus alterutrum membrorum, in credentium definitione, dictorum, vel utrumquæ deest.

Caput 3.

C 3

De

*De justificatione & clavibus
regni cælorum.*

D. Duo ergo in credentibus requiris, justificationem & rituum observationem?

P. Requiro.

D. Dic quæso quid est justificatio?

P. Iustificatio est, quâ Deus omnes peccatores credentes, justos facit in sanguine Christi.

D. Quibus præterea nominibus appellantur iustificati?

P. Electi, præsciti, prædestinati, sancti, benedicti.

D. justificationem dum ministri verbi loco DEI administrant, quo uti dicuntur?

P. Clavibus regni cælorum.

D. Quid sunt illæ?

P. Claves regni cælorum, sunt potestas, quâ ministri loco Dei justificationem credentibus, iram Dei contra incredulis aſſunt, hac parte ligas, ab alterâ solvens dicitur.

Hoc cum dixisset Iesus sufflavit in discipulos suos & dixit eis: Accipite Spiritum sanctum; quorumcumque remi-

remiseritis peccata, remittuntur eis. et quorumcumque retinueritis, retenta sunt.

Caput 4.

*De remissione peccatorum,
pœnitentiâ & imputatione
justitiæ.*

D. *justificatio verò quot in partibus consistit?*

P. In remissione peccatorum, & imputatione justitiæ.

D. *Quid est remissio peccatorum?*

P. Remissio peccatorum est, quâ Deus propter obediëntiam Christi supererogatoriâ pœnitentibus inobediëntiæ pœnam remittit.

Credo remissionem peccatorum.

Et remitte nobis debita nostra, sicut et nos remittimus debitoribus nostris.

D. *Quos verò nominas pœnitentes?*

P. Pœnitentes sive pœnitentiâ agentes, sunt

C 4

sunt qui non solum peccata sua desent agnita ; sed etiam remissionem peccatorum fide accipiunt.

D. Quid sequitur poenitentiam ?
P. Correctio vitae.

D. Quid vero est imputatio iustitiae ?
P. Imputatio iustitiae est , qua Deus iustificandis iustitiam Christi imputat.

D. Quid est iustitia Christi ?
P. Iustitia Christi , est impletio legis.

Caput 5.

De ritus definitione & distributione.

D. Quidjam ages ?
P. Postquam tibi primum credentium explicui requisitum in justificatione , deinceps alterum in ritu positum explicabo.

D. Facito , & imprimis dic quid sit ritus ?
P. Ritus , est actio saltem externa , Ecclesiae servare mandata.

D. Oro dicas mihi paucis , quid haec voces in definitione (saltem externa) sibi velint ?
P. Illae innuunt omnem ritum esse externum & quodammodo in oculos incurrere , & quendam etiam unam esse internum , quendam tantum externum. jam

D. *Iam dic quotuplex sit ritus?*

P. *Necessarius & adiaphorus.*

D. *Quid necessarius?*

P. *Necessarius ritus, vel sacramentum, est ritus à Christo mandatus, sine quo salus non datur ei, qui potest servare.*

D. *Quantum percipio, qui hunc negligit, nisi summa necessitate coactus illum condemnari: num etiam contra omnis qui eum servat salvatur?*

P. *Nequaquam. nam ad beatitudinem consequendam necesse est, ut quis credat, id est, justificatus sit, & ritus deinde mandatos servet.*

D. *Quotuplex est ritus necessarius?*

P. *Baptismus & Cœna Domini.*

Caput 6.

De baptismo.

D. *Quid est baptismus?*

P. *Baptismus est ritus necessarius, quo in nomine Patris, Filii & Spiritus sancti aquâ perfusi in mortem Christi baptizantur in remissionem peccatorum & regenerationem vitæ æternæ.*

Euntes docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Pa-

ne Patris, Filii & Spiritus sã-
cti. Qui crediderit & bapti-
zatus fuerit saluus erit. Qui
verò non crediderit, con-
demnabitur.

D. In cuius, sacramentorum veteris testamenti,
locum successit?

P. In circumcisionis.

D. Qualis illa fuit?

P. Circumcisio fuit apud Hebræos ritus
necessarius, quo jubebantur pueri, octavo à
nativitatis die, in glande genitalis membri
circumcidi, in signum fœderis.

Caput 7.

De cœna Domini.

D. Quid autem est cœna Domini?

P. Cœna Domini est ritus necessarius, quo
cum pane & vino, editur corpus Christi pro
nobis traditum, & bibitur sanguis eius, pro
nobis effusus, in remissionem peccatorum.

Dominus noster Iesus Chri-
stus, in eâ nocte, quâ traditus
est, accepit panẽ & postquam
gratias egisset, fregit & dedit

discipulis suis, dicens: Acci-
pите, comedite, hoc est cor-
pus meum, quod pro vobis
datur, hoc facite in mei com-
memorationem. Similiter &
postquam coenavit, accepto
calice, cum gratias egisset, de-
dit illis, dicens: Bibite ex hoc
omnes, hic calix novi testa-
mentum est in meo sangvi-
ne, qui pro vobis effunditur
in remissionem peccatorum.
hoc facite quotiescunq; bi-
beritis in mei commemora-
tionem.

D. Cui sacramento antiqui foederis haec successit
coena? P. Agno Paschali.

D. Quale hoc sacramentum?

P. Agnus paschalis erat apud Israëliticos ritus
necessarius quo familiae agnum masculum, anni-
culum, immaculatum integrè assatū, cum azymo
&

Et lactucis agrestibus jubeantur accinctæ ad
iter 14. die mensis primi sub vespere comedere
Et sanguine ejus postes Et limina aspergere.

Caput 8.

De ritu adiaphoro.

Suntne etiam alia præterea Sacramenta Et ritus
necessarij ?

P. Hoc modo dicti , omnino nulli sunt.

D. Quamobrem mihi dic quid ritus adiaphorus?

P. Ritus adiaphorus , est ritus merè ex-
ternus à ministris verbi divini in ædificati-
onem Ecclesiæ institutus : vocaturque ce-
remonix.

D. Da ejus aliquot species ?

P. Species certæ dari non possunt , indifferentes
enim sunt , Et pro ratione temporis Et loci va-
riari possunt.

D. Dic ergo breviter quorsum tendant quidam.
nam non omnes idem spectare arbitror?

P. Quidam (ut generaliter dicam) ad pom-
pam spectant ; quidam verò ad docendum Et ad-
ministrandum sacramenta necessario faciunt. Inter-
rim tamen omnes sunt externi , neq; pro cultu Dei
ut habeantur quisq; cogi potest.

Caput 9.

De

De die novissimo.

D. Haecenus videor mihi satis cognovisse quibus infernus et vita aeterna datur; quaeso ergo ut dicas quando hoc fiat?

P. Utrumque tam beatitudo quam infernus contingit animae statim à morte; corpori autem in novissimo demum die.

Credo carnis resurrectionem.

D. Quid est novissimus dies?

P. Novissimus dies est, quo repurgatis omnibus per ignem, Christus veniet in sua majestate, mortuorum corpora ex terris à Deo evocata animabus iterum suis junget, viventes verò homines in momento immutatos associabit benedictos benedictis, maledictos maledictis.

Inde venturus est judicare vivos et mortuos.

D. Quid denique nobis restat?

P. Hoc quod modo definivimus.

DIALOGUS IN QVO
breviter usus horum praeceptorum ostenditur.

Quam-

D. Quamquam præceptor colende tu
finem definitionibus & distributioni-
bus theologicis feceris; tamen ego nõ-
dum interrogationibus facere possum.
P. Quid ita? D. Quia multum du-
bito, an etiam firma & vera, num perfe-
cta & plena sint omnia. P. Veritatem
horum præceptorum nunc tibi ex sacris
litteris monstrarem, nisi hæc res totum
tractatum requireret; quem Deo volente
propedsem habebis. D. Interim ta-
men mihi, si non omnium fundamenta
& probationes vis dare, saltem unã atq;
alteram definitionem testimoniis verbi
divini cõfirma; ut firmior & certior red-
dar. P. Faciam: dic quam cupis vel
de quã maximè dubitas? D. Multæ
sunt, imò plurimæ. P. Nomina igitur
unam, cum non potes omnes.
D. Proba mihi sacramenti altaris de-
finitionem, atq; ante omnia genus,
quo dicitur ritus necessarius. P. Sa-
cram cœnam esse ritum, ex superius
positã definitione ritus intelliges. cap.
5. hujus libri. D. Quomodo fuit
defi-

definitus. P. Ritus est actio saltem externa
Ecclesie servare mandata. D. Et hæc quã-
tum video, vel potius cœcutio stabili-
enda est. P. Stabiliam ergo; & primò
dico actionem ex cap. 12. v. 72. Exod.
ubi Deus ait: omnis cœtus filiorum Is-
raël faciet illud id est pascha cele-
brabit. D. Nominaturne pascha ri-
tus? P. Maximè, Exod. 12. v. 43. D.
Nullusne præterea ritus, quam pascha?
P. Nequaquam. omne enim quod Ec-
clesiæ præcipitur externâ actione (præ-
ter virtutes) perficiendum, ritus dicitur.
D. Atqui ritus etiam fuerunt Ethnicis
sacerdotibus. P. Nego, nam licet, ac-
tiones quasdam externè perfecerint;
tamen non rectè & ritè, quia non se-
cundum præcepta Dei; verùm contra.
Quòd si autem vocabula urges, quib-
us etiam suas superstitiones & vitia
Ethnici nominaverunt, concedam tibi
latiùs patere ritum, quàm hîc definitur.
Sed eâ ratione, nulla vox latîna Eccle-
siæ erit usurpanda, quia antea ab Ethni-
cis usurpata est, nec codex ille, quem
sacrû nominamus, sacra Biblia fuerit ap-
pel-

pellendus, quo nomine etiam sacer-
dotes Ethnici suos oraculorum libros
indigitarunt; nec Ecclesia, nec sacramē-
tum (ex quibus Aristoteles priore, Ci-
cero altero usus est) ad ullam rem no-
bis denotandam sumi poterunt. Hisce
igitur vocibus ut sobrie utaris, conside-
rato definitiones earundem, quæ ex-
plicanti in quo significato illi acceperint
qui Christo sua nomina dederunt.

D. Omisissis ergo hisce; quo dicto pro-
babis esse actionem Ecclesiæ mandatā,
non etiam alijs qui sunt extra eam?

P. Ex ultimo capite Matth. v. 20. ubi
Christus præcipit discipulis, ut prius
doceant gentes, antequam baptizent
eas: & Petrus Actor. 10. v. 47. dicens:
Nunquid aquam quis prohibere potest,
ut non baptizentur hi, qui Spiritum
sanctum acceperunt, sicut & nos.

D. Hanc definitionem uni convenire acti-
oni video, sed an omnibus dubito quæ-
re etiam ostende convenire ceremoniis.

P. Ceremonias Ecclesiæ mandari ser-
vandas Christus satis arguit, cum locu-
tus est ad turbas (doctrinam suam am-
plecten-

plectentes) & ad discipulos suos, Super
cathedram Moſis ſederunt ſcribæ &
phariſæi; omnia ergo quæcunq; dix-
erint vobis (ſedentes ſcilicet in cathedrâ
Moſis) ſervate & facite. Matth. 23. v. 2.

D. Intelligo de ceremonijs verè dici.
nunc applica ad cœnam Domini. de
illâ enim agere animum induximus.

P. Hoc anteqvàm faciam dic mihi cœ-
na domini eſtne ſancta & ſacra? D. Imò

ſacratiffima. P. Qvare illa nemini ad-
miniſtranda, qvàm illis qui ſunt in Ec-
cleſiâ. D. Unde hæc conclusio abſq;

propoſitione confirmatâ? P. Propoſi-
tionem ſatis fulcît Chriſtus Matth. 7. v.

6. inqvies. Nolite ſanctum dare cani-
bus; neq; mittatis margaritas veſtras an-
te porcos, ne fortè conculcent eas pe-
dibus ſuis & converſi dirumpant vos.

D. Vocanturhè illi, qui extra Eccleſi-
am, canes & porci? P. Certè. nam

qvdam doctrinam ſanam apprehen-
dunt, ut canis gramen; ſed poſtea evo-
munt, ejectioneq; oderunt & proſe-
qvuntur. qvdam non agnoſcunt, nec

ad puritatem verbi pervenire volunt;
D ſed

sed semper impuris iussis, suæ mentis
 sine mente, gaudent, ut amica luto sus.
 D. Sacram cœnam esse ritum, satis
 mihi videtur stabilitum, sed an neces-
 sarius sit ambigo. P. Hic te itidem
 remitto ad definitionem ritus necessarii,
 quæ est lib. eodem cap. eodem. D.
 Estne hæc? Necessarius ritus, vel Sacramen-
 tum est ritus à Christo mandatus, sine quo salus
 non datur ei qui potest servare. P. Ea ipsa.
 D. ut me remissisti ad dubiam defini-
 tionem; ita ego te remittam ad certas
 sacre scripturæ regulas, ut ex illis mihi
 hanc certam facias. P. Sacramentum
 esse ritum à Christo institutum, sequen-
 tia dicta declarant, Acto. 8. v. 16. Non-
 dum S. S. in quemquam illorum vene-
 rat, sed tantum baptizabantur in nomi-
 ne (mandato domini,) Iesu. Et Paulus 1.
 corinth. 11. v. 23. ait de cœnâ domini. E-
 go à Domino accepi, quod tradi-
 di vobis. mandatum autem illud extat
 Matth. 28. v. ult. Marc. ult. v. 16.
 Matth. 26. Marci. 14. Luc. 22. 1. corinth.
 11. D. Quibus dictis secundum
 membrum hujus definitionis cõfir-
 ma-
 bis,

his. P. Iohan. 3. v. 5. Nisi quis renatus fuerit ex aquâ & spiritu non poterit intrare in regnum cœlorum Iohan. 6. v. 53. Amen amen, dico (ego Christus) vobis, nisi comederitis carnem filij hominis, & biberitis sanguinem ipsius non habebitis vitam in vobis manentem. Ex hisce discis, salutem sine baptismo & usu cœnæ Domini nemini dari. D. At qui latro ille in cruce Luc. 23. v. 42. salvatus est absq̃ ullo sacramento; infantes etiam ante baptismum extincti nō condemnantur. P. Rectè itaq̃ additur, ei qui servare potest. quod etiam Christus in ipsius baptismi institutione innuit, dicens, Qui non crediderit, (nō additur, & non baptizatus fuerit) condemnabitur. Sufficiat igitur, cum non possit baptizari vel corpus domini sumere, ut credat. D. Quoniam non ambigua dicta ex sacris Biblijs pro genere cœnæ Domini attulisti, insanus essem si ambigerem de illo. Jam quod restat in definitione hac probādū proba. P. In sacra cœnā cum pane edi corpus Christi & bibi sanguinem ipsius, verba institutionis manifestissime docent. His si fidem nescis

D 2

habe-

habere, nec ego tibi alia adducere scio
testimonia. D. Quod si omnia præ-
cepta ita conveniunt cum verbo divino,
obicere nunc nihil aliud novi, quàm
imperfectiorem. P. Hæc Theologia
non tam vera est, quàm perfecta. omnia
enim studioso Theologiæ scitu necessa-
ria complectitur; ac ut nihil superfluū,
ita nihil deest. D. Multa tamen vi-
dentur afferri posse, de quibus ne a-
pex in hisce libellis. P. Quænam sunt
illa? D. Atq; ut à primo loco, de mi-
nisterio nempe, exordiar, in quo multa
abesse & requiri ajo. P. Quæ? D.
Solutions quæstionum sequentium,
quæ mihi ex his non posse dari autumo.
P. Audiamus ergo. D. Estne mi-
nisterium? P. Si ministri sunt, cur
nullum esset ministerium? si consules,
consulatus quare esset nullus? si milites,
quid prohibet militiam existere? D.
Suntne ministri? P. Quid ni essent?
nam definimus & ponimus. D. Par-
tes ministerij quæ sunt? P. Tot, quot
ministrorum. D. Quot ergo sunt mi-
nistrorum partes. P. Duæ, docere
Theo-

Theologiam, & ritus administrare. sic enim est definitio. D. Quis est effectus ministrorum. P. Docere & administrare. D. Tamen hæc verba nō habentur in definitione, illa duo esse effecta ministrorum. P. Verba quidem non ponuntur, sed res insunt: necesse est poni. si enim ex Logicā didicisti, quod effectum sit, quod ē causis existat, facile jam assumere & concludere tecum potes. Atqui docere & sacramenta administrare à ministris existunt. Ergo docere & administrare sacramenta, sunt effecta ministrorum. Quod si omnia, quæ quæri possunt inferere voles, etiam Grammatica foret tradenda, Rhetorica, Physica etc. ac compendium haberes majus ipsis Biblijs. Scitari posses unde vox ministerium? cuius figuræ? quare singulari utaris numero? quomodo distingvatnr à sutoriâ, sartoriâ, rectoratu magistratu? an sit res cogitatione separata à rebus Physicis? num mathematica? utrum ad voluntatem, an intellectū referatur? D. Quotuplex est autem

D 3

voca-

vocatio ministrorum, hæc forsitan magis
ad farinam? P. Duplex, vel à Deo vo-
cantur sine alio, vel ab eodem per Ec-
clesiam. D. Cur vocas ministros Ec-
clesiæ? P. Quia docent eam ac admi-
nistrant administranda. D. Suntne
ministri mali tolerandi? P. Quidni?
Boni enim mores non faciunt mini-
strum, sed vocatio legitima, doctrina in-
corrupta, & recta sacramentorum ad-
ministratio. D. Quibus à Deo com-
missum est vocandi ministros? P. Ec-
clesiæ. D. Quid requiritur in ministro?
P. Vocari, docere, & administrare.
D. Nonne etiam eruditio? P. Ma-
ximè, quomodo aliàs vult facere ut ali-
sciât, quod ipse nesciat: D. Licetne mi-
nistris Ecclesiæ esse conjugatis? P. ~~non~~
Quod prohibitum non est, concessum
videtur. insuper in secundo libro, casti-
tas dicitur virtus omnibus omnino cõ-
petens. D. Suntne gradus ministe-
rij? P. Maximè; sed non tantũ ministe-
rij, sed etiã in omnib. statib. ut secundũ
liber ad justiciã distributivam testatur.
D. Quod est officium ministrorũ? P.
~~est officium ministrorũ~~ Ante

Ante dixi, dum de effectu dissertim9.
D. Licet nē petere conditionem Ec-
clesiasticam? P. Si omnem, quā potes
alijs prodesse animumq; tuum erga
proximum declarare, ambire licet (ut in
appetitione honoris docuim9 lib. 2.) cur
non etiam conditionē Ecclesiasticā pe-
tere honestum sit? D. Quis debet esse
finis ministri? P. Qui exprimitur in
definitione ejus. D. Licet nē ministro
Ecclesiæ salarium petere? P. Si labo-
re honesto acquirere bona justum, (ut
in secundo libro laboris explicatio in-
nuit) quis injustos nos dicet, si ex hone-
stissimo opere, quo alios ad viam salutis
ducim9, premium petimus? D. Habē-
nē ministri jurisdictionē? P. Si ipsorum
officium & effectum, de quo antea di-
ximus, jurisdictione appellatur, habent; sin-
minus, minimē, illis concessā esse existi-
mandum est. D. Quæ pugnancia sunt
cum ministerio? P. Omne quod huic
definitioni non convenit. D. Quot
autem sunt? P. Plura quā à me in
magno aliquo volumine explicari pos-
sunt: quæ tu, si dabuntur, ipsemet co-
gnosces adhibita ad hanc definitionem,
D 4 ex qua

ex quâ hæc responsiones ferè omnes
sunt desumptæ. D. Quamquam ad
quæstiones omnes omnium locorū ex
definitionibus respondere possis; tamē
credere nequeo, quod habeas illa omnia
in definitione Dei, quæ de illo dicun-
tur. P. Quænam omiſſa putas? D.
Hæc, quæ ex te ſciſcitor. P. ſciſci-
tare igitur. D. Est ne Deus intelligēs?
P. Est. quia ſpiritus. Spiritus autem o-
mnis est intelligens, De ſpiritu autem
corporis animati non loquor, qui per
metaphoram quandam dicitur ſpiritus,
ad eum, de quo Ioan. 4. v. 24. loquitur
Chriſtus, ſi confertur. D. Estne alius
à creaturis omnibus? P. Maximè, a-
lio enim modo definitur, & quæ de il-
lo dicuntur in nullam creaturam cadūt.
D. Estne verax, bonus, caſtus, miſeri-
cors, irascens peccatis? P. Quomodo
in eum, qui optimus est, aliquid mali
aut ejus volentia, poteſt cadere? D.
Estne infinitus, immenſe ſapiētiae, liber-
rimus, omnipotens? P. Est. niſi maxi-
mus habeat in ullâ re ſe majorem D.
Quantum oculi mentis meæ proſpicere
valent

valent, omnia huc video congesta, quæ
alij in suis compendijs, examinijs, & ca-
techismis habent theologica; & si ab unâ
atq; alterâ specie de genere judicandū,
perfectissimum opusologicum sta-
tuo, atq; præceptore docto opus esse in-
telligo, qui interpretetur, cōferat & edu-
cat. Sed quoniam quisq; suorum verbo-
rum optimus interpret, omnes quæsti-
ones ex hisce tuis præceptis singulari a-
liquo libro interpretator theologicas,
atq; si tempus & otium, axiomata ac
confectaria inde educas, hæresesq; ex il-
lis dissolvas. P. Alio libro hæc omnia,
Deo volente, nemine impediante, atq;
studio meo concedente, pro virili præ-
stabo, tibiq; gratificabor, non n. me ho-
minem ad imaginem Dei conditum i-
gnoro, neq; me natum alijs ut inservire
obliviscar, hisce vale atq; præcepta inte-
rim, si vis aliquem fructum inde ha-
bere, ad unguem edisce, medi-
tare, atq; confer cum
alijs.

D 5 Tabu-

Tabula generalis & prima.

essentiam.

Theologia,
quam docēt
ministri Ec-
clesiæ, secū-
dum vulgus,
versatur
circa Dei.

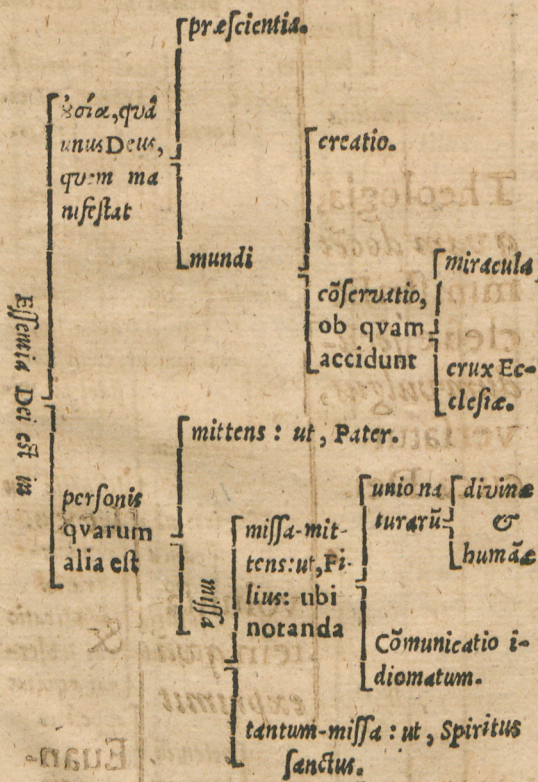
Lex

volunta-
tem, quā
exprimit

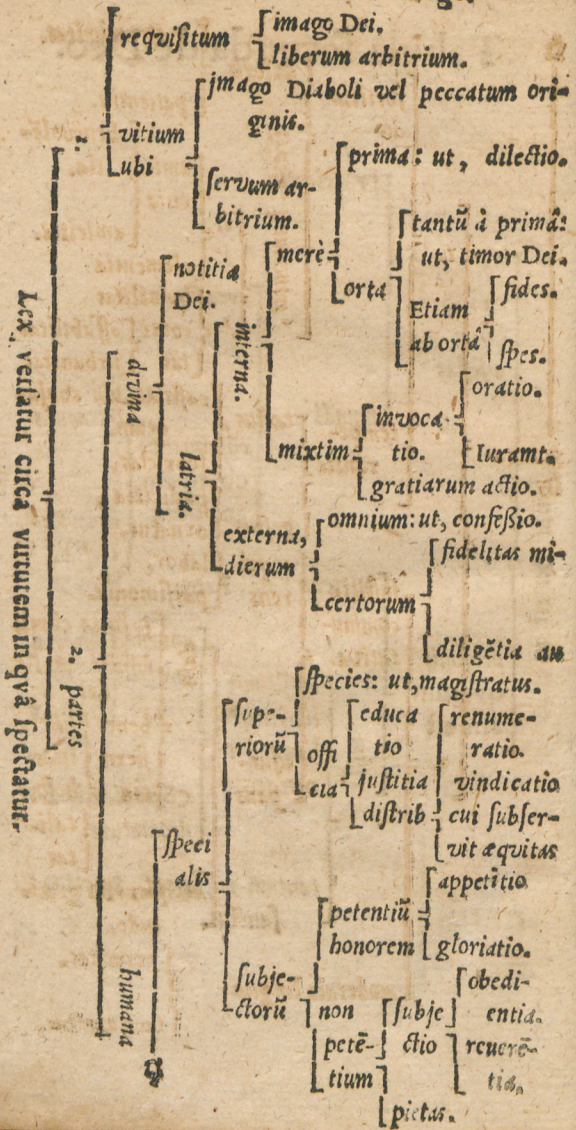
&

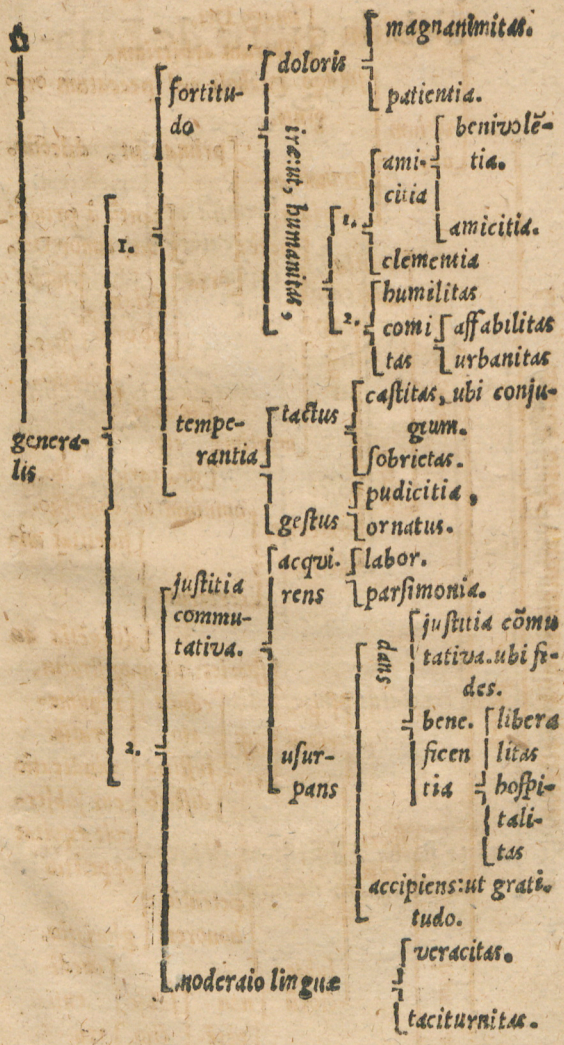
Euan-
geliū.

Tabula secunda de Deo.

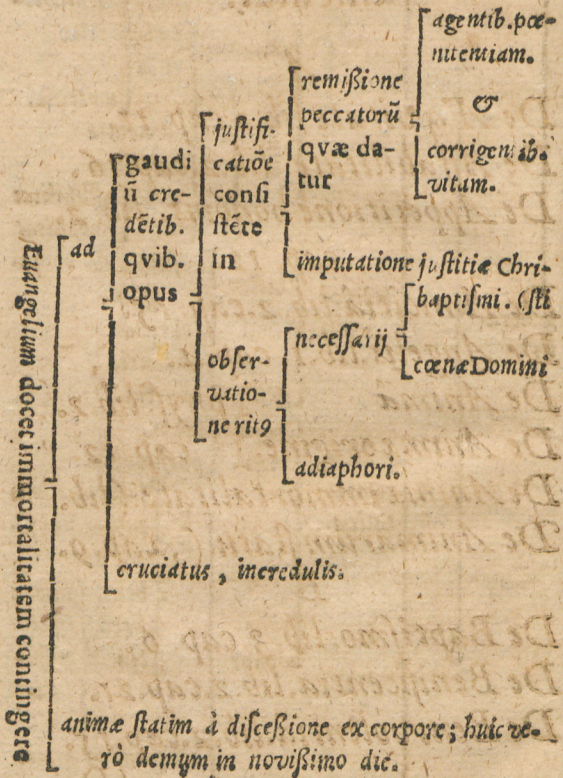

Tabula tertia de Lege.

Tabula quarta de Euan- gelio.

Index locorum, qui in hi-
sce tribus libris con-
tinentur.

A

De *Aequitate* lib. 2. cap. 11.

De *Affabilitate*. lib. 2. cap. 16.

De *Appetitione honoris*. lib. 2.
cap. 12.

De *Amicitia*. lib. 2. cap. 15.

De *Angelis*. lib. 1. cap. 4.

De *Animâ* (phys. lib. 2.

De *Anima origine*. [cap. 12.

De *Anima immortalitate*. (lib.

De *Animarum statu*. (3. cap. 9.

B

De *Baptismo*. lib. 3. cap. 6.

De *Benificentiâ*. lib. 2. cap. 21.

De *Benivolentiâ*. lib. 2. cap. 15.

De

De Bonis operibus. lib. 2. cap. 2.

C

Castitate lib. 2. cap. 17.

Ceremoniis. lib. 3. cap. 8.

*Clavibus Ecclesie seu regni
cælorum. lib. 3. cap. 3.*

Clementiâ. lib. 2. cap. 15.

Christo. lib. 1. cap. 6.

Communicatione idioma-

De tum. lib. 1. cap. 6.

Comitate. lib. 2. cap. 16.

Cœnâ Domini. lib. 3. ca. 7.

Confessione. lib. 3. cap. 4.

Conjugio. lib. 2. cap. 17.

*Contingentiâ et rerum ne-
cessitate. Logices lib. 2. ca. 3.*

*Conseruatione mundi. lib.
1. cap. 3.*

Consummatione seculi. lib.

3. cap. 9.

De

Creatione. lib. 1. cap. 3.
Credentibus lib. 3. cap. 2.
Cruce & afflictionibus lib.
1. cap. 4.

D.

DEO. lib. 1. cap. 2.
Diabolis lib. 1. cap. 4.
Dilectione. lib. 2. cap. 6.
Diligentiâ auditorum. lib.
De 2. cap. 9.

E.

Educatione. lib. 2. cap. 11.
Ecclesiâ lib. 1. cap. 1.
Electione & prædestinati-
one. lib. 3. cap. 3.
Euangelio lib. 3. cap. 1.
Extremo iudicio. li. 3. c. 9.

F

Fide. lib. 2. cap. 7.

E

Fide-

Fidelitate ministrorum.

lib. 2. cap. 9.

Fortitudine. lib. 2. cap. 14.

G

Gratiâ lib. 3. cap. 4.

*Gratiarum actione. lib. 2.
cap. 8.*

Gratitudine lib. 2. cap. 22.

Gloriatione. lib. 2. cap. 12.

De

H

Hospitalitate. lib. 2. cap. 21.

Humanitate lib. 2. cap. 15.

Humilitate lib. 2. cap. 16.

I

*Imago Dei in homine lib.
2. cap. 2.*

Incredulis. lib. 3. cap. 2.

Inferno lib. 3. cap. 1.

*Imputatione justitiæ Christi
lib. 3. cap. 4.*

Institiâ Christi lib. 3. ca. 4.

Institiâ commutativâ, lib.

2. cap. 19. & 20. (11.

Institiâ distributivâ, l. 2. c.

Iustificazione, lib. 3. cap. 3.

Iuramento lib. 2. cap. 8.

Invocatione lib. 2. cap. 8.

L

Labore lib. 2. cap. 19.

Lege, lib. 2. cap. 1.

De Legis & Evangelij discrimi-
mine, lib. 3. cap. 1.

Liberalitate lib. 2. cap. 21.

Libero arbitrio, lib. 2. ca. 2.

Libertate Christianâ

M

Magistratu lib. 2. cap. 10.

Magnanimitate li. 2. c. 14.

Ministerio Ecclesie, verbi

E 2 Mi-

Ministris, & eorum voca-
tione lib: 1. cap: 1,

Miraculis lib: 1 cap: 4. (23

Moderatione lingvæ l: 2 c.

Morte Phys: lib: 2 cap: 1.

N

Notitiâ Dei lib: 2 cap: 5.

Novâ obedientiâ li: 3 c. 4.

O

De Obedientiâ lib: 2 cap: 13.

Officio mediatoris li: 1 c. 6.

Ordinatione lib: 1 cap: 1.

Ornatu lib: 2 cap: 18.

P

Patientiâ lib: 2 cap: 14.

Parsimoniâ lib: 2 cap: 19 (3

Peccato, eiusq; causâ li 2. c.

Peccato Originis, an sit sub

stantia vel accidens l. 1. c. 3.

Peccato actuali li: 2 cap: 3.

Pietate lib: 2 cap: 13.

Pœnitentiâ lib: 3 cap: 4.

Precatione lib: 2 cap: 8.

Providentiâ divinâ li. 1. c.

Prudentiâ li: 2 cap: 4 (3.

Pudicitiâ lib: 2. cap: 18.

R

Regno & sacerdotio Christi lib. 1. cap. 6.

De Remissione peccatorum lib
3 cap 4.

Remuneratione l. 2 cap 11.

Resurrectione mortuorum
lib 3 cap 9.

Reverentiâ lib 2 cap 13.

S

Sacramentis Novi Testa-
menti lib 3 cap 5.

Sacramentorum numero
lib 3 cap 5.

Sacerdotio Christi li 1 ca: 6.

Sanctificatione & renovatione lib 3 cap 6.

Sacro sanctâ scripturâ lib.

Scandalo li 3 c. 3. (1 cap 1.

Scopo theologia lib 1 cap 1.

Sepulturâ lib 3 cap 9.

Sobrietate lib 2 cap 17.

Spe lib 2 cap 7.

Spiritu sancto lib 1 cap 7.

De Subditis lib 2 cap 13.

T

Taciturnitate lib 2 ca 23.

Temperantiâ lib 2 cap 17.

Timore Dei lib 2. cap 7.

Trinitate seu personis unius
essentia divina l. 1 cap 5.

V

Veracitate lib 3 cap 23.

Ve-

Veteri & novo testamēto
unione personali in Christo

lib 1 cap 6.

Voluntate lib 2 cap 1.

De Vocatione gentium li 1 c. 1.

Votis lib 2 cap 20.

Vindicatione lib 2 cap 11.

urbanitate lib 2 cap 16.

Vitâ aternâ lib 3 cap 1.

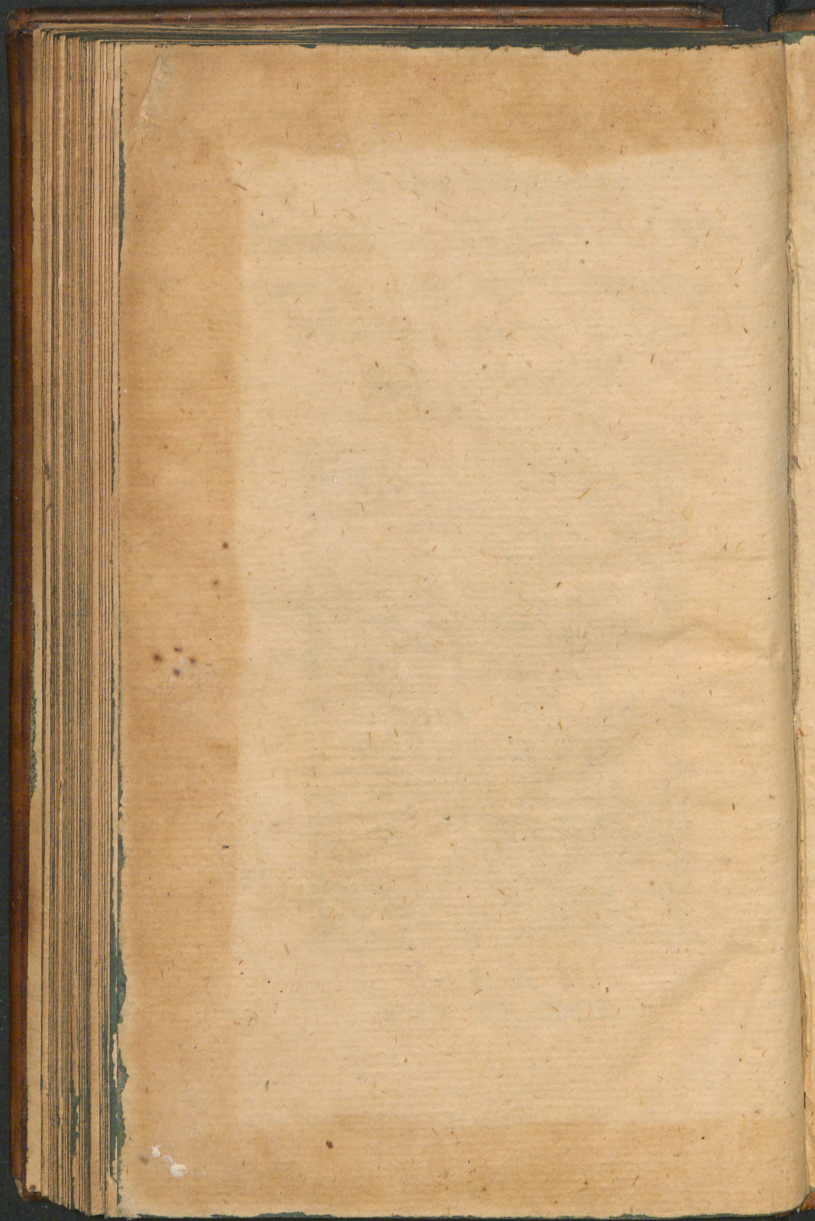

ROSTOCHII

*Excudebat Stephanus Myli-
ander, impensis Laurentij
Alberti, civis ac biblio-
pole Lubecensis.*

A N N O
C I O . I O . X C I .

23. März 1955

179
179

D. Quotuplex est?
Affabilitas & urbanitas.

D. Quid affabilitas?
Affabilitas, est comitas, quæ aliis ad-
& colloquendi facili copiam facit.

D. Quid autem est urbanitas?
Urbanitas, est comitas, quæ sermone
recreat.

Caput 17.

de castitate & sobrietate.

D. Quomodo associasti temperantiam in
distributione virtutum humane generalis, dic
quid ea sit.

P. Temperantia est virtus humana ge-
neralis, quæ omnem excessum cavet tur-
pitudinem.

Non modo

D. Quomodo associasti temperantiam in
P. Tactus vel gustus.

D. Que temperantia est in
P. Castitas & sobrietas.

D. Quid est castitas?
P. Castitas, est temperantia in
venereâ.

D. Quid nominas libidinem?